

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, кандидата медичних наук, старшого наукового співробітника, доцента, завідувача науково-дослідного центру ВНМУ ім. М. І. Пирогова **Прокопенка Сергія Васильовича** на дисертаційну роботу здобувача ступеня доктора філософії, аспірантки кафедри анатомії людини ВНМУ ім. М.І. Пирогова **Костюченко-Файфор Ольги Сергіївни** на тему: **«Особливості телерентгенографічних характеристик верхніх дихальних шляхів у осіб юнацького віку з ортогнатичним прикусом без і з урахуванням типу обличчя»**, представлену до захисту у спеціалізовану вчену раду ДФ 05.600.130, що створена згідно до наказу в. о. ректора ЗВО Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова № 47 від 28 березня 2025 р. на підставі рішення Вченої ради ВНМУ ім. М. І. Пирогова № 8 від 27 березня 2025 року з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»

1. Ступінь актуальності обраної теми.

На сучасному етапі розвитку актуальною задачею морфологічних наук є визначення форми, будови та топографії частин тіла людини, окремих органів та структур з урахуванням статевих, вікових та індивідуальних особливостей людини. Це у повній мірі стосується і верхніх дихальних шляхів людини – зокрема носоглотки, ротоглотки, гортаноглотки, м'якого піднебіння, язика стосовно яких науковцями ряду країн доведена певна варіабельність морфометричних показників серед мешканців різних країн, регіонів, кліматичних зон, представників різних вікових груп тощо. Тому, тема представленої дисертації Костюченко-Файфор Ольги Сергіївни, яка якраз і присвячена встановленню особливостей телерентгенографічних характеристик верхніх дихальних шляхів у осіб юнацького віку з ортогнатичним прикусом без і з урахуванням типу обличчя без сумніву є актуальною. Такі дослідження стосовно мешканців України юнацького віку є новітніми.

Актуальність представленої дисертаційної роботи обумовлена й значною поширеністю захворювань верхніх дихальних шляхів та широким застосуванням в медицині при їх обстеженні сучасних діагностичних методів, зокрема, комп'ютерної томографії, телерентгенографії, які потребують використання нормативних параметрів органів та структур організму людини, встановлених з використанням саме таких методів дослідження.

2. Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Дисертаційна робота виконана на високому науковому рівні. Авторкою здійснений глибокий аналітичний огляд сучасних джерел наукової літератури за напрямком наукового дослідження, чітко сформульовані мета та завдання роботи, розроблений належний дизайн дослідження. Вибірка суб'єктів дослідження є якісно та кількісно репрезентативною. Використані методи дослідження є сучасними та інформативними, необхідними й достатніми для досягнення мети і завдань дослідження. Для візуалізації верхніх дихальних шляхів був застосований сучасний й інформативний метод бокової телерентгенографії, а отримані телерентгенограми були піддані цефалометричному аналізу для визначення лінійних, кутових і площинних характеристик носоглотки, ротоглотки, гортаноглотки, м'якого піднебіння, язика і положення під'язикової кістки. Для визначення розмірів і типів обличчя юнаків і дівчат були застосовані кефалометричні методики дослідження.

Отримані результати піддані належній обробці методами математичної статистики, ретельному узагальненню та глибокому аналізу і чітко відображені у висновках дисертації.

Основні наукові положення дисертації та її висновки логічні, повністю відповідають завданням дослідження та отриманим результатам.

Опубліковані за результатами досліджень наукові праці виконані на високому науковому рівні, пройшли необхідні експертні перевірки, оприлюднені та обговорені на вагомих фахових наукових форумах. Перелік

публікацій за темою дисертації є достатнім та відповідним вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії.

3. Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях.

Наукова новизна представлених у дисертації результатів дослідження є безсумнівною.

Так, уперше встановлені межі процентильного розмаху телерентгенометричних показників носоглотки, ротоглотки, гортаноглотки, м'якого піднебіння, язика та особливості положення під'язикової кістки відносно Франкфуртської площини за вертикаллю в практично здорових мешканців України юнацького віку різної статі, виявлені їх особливості в юнаків і дівчат з різними типами обличчя, встановлені й проаналізовані прояви статевого диморфізму за даними показниками.

Уперше в практично здорових українських юнаків і дівчат з ортогнатичним прикусом встановлені та проаналізовані зв'язки між телерентгенометричними параметрами верхніх дихальних шляхів та особливості таких зв'язків, притаманні для юнаків і дівчат із широким типом обличчя, та дівчат із дуже широким типом обличчя.

Також уперше розроблені та піддані глибокому аналізу високоінформативні математичні моделі площ верхньої дихальної ділянки, м'якого піднебіння та язика в залежності від лінійних і кутових телерентгенометричних показників верхніх дихальних шляхів та положення під'язикової кістки в українських дівчат і юнаків із ортогнатичним прикусом без урахування типу обличчя та з широким типом обличчя, а також у дівчат із дуже широким типом обличчя.

За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 12 наукових праць, зокрема 9 статей в наукових фахових журналах України, в тому числі – 6 статей у виданнях, які входять до наукометричних баз Scopus та Web of Science;

2 публікації у вигляді тез в матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій та отримане свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір.

Отримані результати дисертаційних досліджень повністю відображені в опублікованих працях.

4. Наукова обґрунтованість та відповідність темі дисертації отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційна робота виконана на сучасному науково-методичному рівні та базується на достатній кількості спостережень у коректно сформованих групах дослідження – проаналізовані бокові телерентгенограми 49-ти українських юнаків, віком від 17 до 21 років та 76 українських дівчат, віком – від 16 до 20 років із ортогнатичним прикусом і відсутністю патології верхніх дихальних шляхів. Під час виконання досліджень застосовані сучасні загальновизнані та апробовані на практиці методи дослідження.

Статистична обробка результатів дослідження проведена в ліцензованому пакеті «Statistica 6.0» із використанням непараметричних методів оцінки і визначенням достовірності різниці значень між незалежними кількісними величинами за допомогою U-критерія Мана-Уїтні. Оцінка кореляцій між цефалометричними показниками верхніх дихальних шляхів проведена за допомогою непараметричної статистики Спірмена. Математичне моделювання показників площ верхньої дихальної ділянки, м'якого піднебіння та язика в залежності від лінійних і кутових цефалометричних характеристик носоглотки, ротоглотки, гортаноглотки, м'якого піднебіння, язика та положення під'язикової кістки здійснено за допомогою методу покрокового регресійного аналізу. Достовірність проведеного аналізу результатів дослідження не викликає сумніву.

Результати власних досліджень відповідають темі дисертації, ґрунтовно узагальнені, проаналізовані та обговорені з використанням порівнянь та відповідних посилань на результати інших дослідників. Наукові положення та

висновки дисертації відповідають отриманим результатам.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Наукове завдання, поставлене в дисертаційній роботі виконано дисертанткою повністю на високому науковому та методологічному рівні, досягнуті усі шість завдань дослідження та його основна мета – встановлені телерентгенографічні морфометричні параметри верхніх дихальних шляхів у практично здорових українських юнаків і дівчат із ортогнатичним прикусом та зв'язки між даними показниками, побудовані регресійні моделі площі верхньої дихальної ділянки, м'якого піднебіння та язика в залежності від особливостей лінійних і кутових телерентгенометричних параметрів верхніх дихальних шляхів. В процесі підготовки та виконання дисертаційного дослідження дисертантка показала належний рівень володіння методологією планування та проведення наукових досліджень, що і дозволило досягти успіху в його виконанні.

6. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Результати дисертаційного дослідження безсумнівно мають важливе теоретичне значення для медицини – значно поглиблюють існуючі знання та надають нових відомостей стосовно будови верхніх дихальних шляхів здорової людини, особливостей їх морфометричних показників в різних групах населення та взаємозв'язків між даними показниками.

На даний час результати дисертаційних досліджень вже впроваджені в лекційні курси та практичні заняття на кафедрі описової та клінічної анатомії Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, кафедрах анатомії людини та променевої діагностики, променевої терапії та онкології Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова; кафедрі анатомії людини Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського та кафедрі технології медичної діагностики та лікування Навчально-наукового центру «Інститут біології та медицини» Київського

національного університету імені Тараса Шевченка.

Беззаперечним є і практичне значення отриманих результатів, які можуть бути використані в практичній медицині, як характерні для здорових юнаків і дівчат, мешканців України з ортогнатичним прикусом в якості порівняння з хворими особами такої ж вікової групи.

Результати дисертаційного дослідження вже впроваджені й використовуються в практичній роботі лікарів рентгенологічного відділення клініки променевої діагностики та терапії військово-медичного клінічного центру Центрального регіону.

7. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці.

Результати дисертаційного дослідження рекомендуються до подальшого використання у навчально-методичній, науковій та практичній діяльності морфологічних кафедр, кафедр променевої діагностики та променевої терапії закладів вищої освіти України; для використання у процесі написання відповідних за напрямком монографій, підручників та урахування й використання в практичній діяльності лікарів профільних медичних лікувальних та діагностичних закладів.

8. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

За результатами проведеної перевірки дисертаційної роботи та наукових публікацій пошукачки програмним засобом «StrikePlagiarism.com» встановлено, що текст є оригінальним, ознак плагіату, самоплагіату, фабрикування, або фальсифікування даних, чи будь яких інших порушень принципів академічної доброчесності не виявлено.

9. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Вважаю, що дисертаційна робота Костюченко-Файфор Ольги Сергіївни на тему: «Особливості телерентгенографічних характеристик верхніх дихальних шляхів у осіб юнацького віку з ортогнатичним прикусом без і з урахуванням

типу обличчя», яка представлена на здобуття ступеня доктора філософії, є повністю завершеною науковою працею, яка містить нові, отримані особисто дисертанткою науково-обґрунтовані результати та висновки і вирішує важливу для медицини науково-практичну задачу встановлення особливостей телерентгенометричних параметрів носоглотки, ротоглотки, гортаноглотки, м'якого піднебіння, язика та положення під'язикової кістки в юнаків і дівчат, мешканців України, з ортогнатичним прикусом без патології верхніх дихальних шляхів без урахування та з урахуванням типу обличчя, встановлення взаємозв'язків між даними показниками та побудови регресійних моделей площі верхньої дихальної ділянки, м'якого піднебіння та язика у залежності від особливостей лінійних розмірів верхніх дихальних шляхів.

За актуальністю, методологічним рівнем виконання, об'ємом досліджень, науковою новизною, теоретичною і практичною значимістю одержаних результатів та оформленням дисертація повністю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ №341 від 21 березня 2022р., №502 від 19 травня 2023р. та №507 від 3 травня 2024р. та наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а Костюченко-Файфор Ольга Сергіївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

Рецензент

**завідувач науково-дослідного центру
Вінницького національного медичного
університету ім. М. І. Пирогова,
кандидат медичних наук,
старший науковий співробітник, доцент**

Сергій ПРОКОПЕНКО